

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Cuvîntarea istorică a lui VASILE GOLDIȘ la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918

De numele lui Vasile Goldiș se leagă câteva memorabile fapte de care e bine să ne aducem mereu aminte. Îl știam ca pe reprezentantul de seamă al înfăptuirii Unirii celei Mari, dar iată că în scurgerea timpului îl redescoperim ca pe un mare lider național și ca pe un apreciat gânditor progresist, capabil să scruteze implicațiile multiple ale unui imperiu anacronic, pentru a releva astfel situația românilor transilvăneni împiași și dorul lor de eliberare națională. În marile bătălii care au culminat cu aceea pentru unire se vădesc calitățile sale de tactician și de strateg al luptei naționale, de organizator și finalizator al acțiunilor concrete practice. Toate aceste calități îi permit să aprecieze corect raportul de forțe și să tragă concluzii juste în problemele vitale pentru națiunea sa. Gîndirea lui exprimată în istorica cuvîntare festivă și solemnă ținută la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, se ridică la dimensiuni ideice europene.

Adresîndu-se Măritei Adunări Naționale, Vasile Goldiș schițează în cuvinte alese istoria dramatică, dar eroică a poporului român de-a lungul veacurilor. Îl subliniază obria și trecutul și-i admiră trîncina prin vreme. În această frîmțată istorie apare clipa strălucitoare a faptelor lui Mihai Viteazul, care prin brațul puternic al genului său a îmbogățit pentru națiunea română largul orizont mondial cu atîtea mari sacrificii umane și materiale dar cu biruința ideii de unitate națională. Pe baza acestei rațiuni, națiunea română din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș „aleargă în brațele dulcii sale mame...”

Subliniind această necesitate vitală, Vasile Goldiș conchide astfel: „Națiunile trebuiesc liberate. Intre aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunilor române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă”. Dar libertatea acestei națiuni înseamnă „Unirea ei cu Țara Românească” deoarece unirea românilor într-un singur stat este cea mai firească pretenție a civilizațiunii. În cuvîntarea solemnă se evidențiază drept argument istoric, printre altele, continuitatea poporului român din Transilvania, dreptul său inalienabil de a păstra în continuare această prețioasă moștenire — teritoriul străbun. Multe din ideile sale posedă forța generalizatoare și expresivă a aforismelor, și numai alura lor retorică le face să nu se încadreze genului, ele rămînd totuși, valori înfrîșe, independente, căci gîndirea autorului lor e mereu în concordanță cu realitatea. Drept urmare, însăși perspectiva asupra Europei contemporane antrenată în lupta acerbă a marilor puteri capitaliste pentru supremație și hegemonie, i s-a înfățișat ca o caracteristică esențială, în funcție de care a judecat, a gîndit și a elaborat viitorul națiunii sale. În încheierea discursului său, Goldiș nu uită însă să atragă atenția că Unirea tuturor românilor într-un sin-

gur stat numai atunci va fi statornică și garantată prin istoria viitoare a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a „civilizațiunii, prin duhul vremilor noi”. În fața Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, Vasile Goldiș a subliniat cîteva din ideile pentru care omenirea a luptat în epoca postbelică și anume libertatea națională, egalitatea socială și cooperarea internațională bazată pe libertatea și egalitatea națională, neamsecul în treburile interne, renunțarea la forță și amenințarea cu forță, avantaj reciproc. Patriotul român se arată permanent preocupat nu numai de asigurarea libertății naționale, ci și de respectarea drepturilor naționalităților conlocuitoare în cadrul noului stat român, din care se desprinde umanismul și încrederea sa în civilizația umană, convingerea fermă că organizarea unui stat democratic și realizarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor sînt și trebuie să fie o operă de civilizație.

Nu numai discursul ci și toate punctele din Rezoluție, par gîndite cu voce tare, spre a fi ascultat și auzit: Goldiș avea în permanență, în fața sa, chiar și cînd ele nu erau prezente, mulțimile; dorința lui e să argumenteze, să explice și să convingă. Liantul cel mai trainic și puternic, compasiunea pentru cei aflați în suferință, i-a asigurat dragostea și simpatia acestora. Poporul îi apare în toată măreția și frumusețea sa morală ca depozitar al idealurilor sfinte și ca o chezie a biruințelor viitoare; patria reprezintă, în concepția sa, destinatarul prim al gîndurilor, năzuințelor și împlinirilor sale politice. Libertatea și unitatea ei i-au devenit noțiuni cu valoare de simbol și de program totodată. Cuvîntarea lui cuprinde ca o sinteză aprecieri însemnate în legătură cu bilanțul istoric al ultimelor decenii.

La capătul enunțării unor asemenea idei, semnificativă în această incursiune apare și evocarea de către Vasile Goldiș a adunării de la Blaj din 3—5 mai 1848, prilej de demascare a adevăratei fețe a monarhiei habsburgice, politica acesteia de aspirare a popoarelor, de învrăjire a lor în scopul perpetuării dominației sale asupra acestora. Crezînd în promisiunile mincinoase ale acestuia, arată Goldiș, „împăratul ne-a înșelat”. Austro-Ungaria „ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc ne poate mîntui. Să jurăm credință de aici înainte numai națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință tare civilizației umane”. Jurămîntul de credință pe care Goldiș îl cere generației sale față de națiunea română este o expresie a patriotismului său fierbinte și o chemare înflăcărată adresată contemporanilor de a considera apărarea intereselor naționale, indisolubil legată de susținerea intereselor naționalităților conlocuitoare, de promovarea prieteniei între popoare și a păcii în lume.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. dr. Gheorghe Șora

Ziua Învierii

Să tacă tot trupul
că nu-i mod prin cuvînt
s-audă cum duhul se urcă în sînge
asemenea sevei în muguri
prin rădăcini din adînc.

Ard focuri în jurul Cetății
de sfință durere și slavă
lumină din lumina nestînsă
a dorului dorit —
o flacără imensă se-nalță către stele:
— „Deșteaptă-te române...”
... sorocul țî-a sosit!

Cu capul pîrîndu-și pe brațe
Viteazul Mihai pătrunde-n Cetate
incremenite pietrele asudă-n zidiri,
văzînd al voievodului vis, rodînd
ca bobul de griu din propria-i moarte.

Sub al Furcilor Deal
pe cîmpul său, Horia cu Cloșca și
Crișan

un zvon de fluier ascultă
din depărtare, tot mai aproape
sosește al Mînușilor Crai
Iancu Avram. E noapte...
și nu-i somn fără vise
în care prin sînge pîrînții retrași în
copii

revin,
aprinzîndu-le-n inimi
vechi doruri nelîmprite de ei
cit timp au fost vii.

O vreme sosește, a vremilor toate
cînd cerul s-ar sparge, pămîntul ar
arde
de nu i s-ar face Nedreptățiului
odată și odată
Dreptate.

Bat clopotele în Transilvania
Străpungînd marginile zării
IULIA-ALBA, împodobită de cer ca o
Mîreasă
e gazdă și martoră, sacru locaș al
INVIERII.

Visul și pohta ce pohtit-a Mihai
ca un strigăt la cer
înălțat din adîncuri
cuprinde tot neamul daco-roman
reînviată pasărea Phönix
după pustiuoarele vînturi.

Să tacă tot trupul
că nu-i mod prin cuvînt
s-audă cum duhul se urcă în sînge
asemenea sevei în muguri
prin rădăcini din adînc.

Înflorînd veșnicia prin valuri de sînge,
curgînd nelînterupt
din pîrînți întru noi
nu e putere să poată înfrînge
urmașii unui întreg neam
de martiri și eroi.

Tîrîmul acesta din care
seva îmi trag
mai mult decît viața
și-a ochilor lumină
e bunul de pe lume
din toate cel mai drag.

În El mi-e tata, mama
de neamul nostru-i plin
ni-e leagănuș și hrana
prin Trupul Lui trîm
de cînd e lumea, lume
noi tot în El ne știm

Jurăm cu dreapta
pe Vatra străbună și sfință
Unirea — Cea — Mare
în IULIA-ALBA făcută
ca propriul suflet
în noi s-o purtăm,
cît timp deasupra-ne fi-va
un cer cu soare, stele și lună
ROMANIA românilor,
de-a pururi
întreagă s-o dăm!

Pr. Gheorghe Pop

Calendar de inimă

IZVOARELE, FLUVIILE
ȘI ADUNAREA LOR
ÎN MAREA CEA MARE:

BIBLIA DE LA BUCUREȘTI 1688—1988

Anul 1988 e un an în care se rotunjesc niște amintiri istorice scumpe inimii fiecărui român.

Se împlinesc 340 de ani de la traducerea și tipărirea, pentru prima oară integrală, a *Noului Testament* de la Alba Iulia — Bălgradul de odinioară — pe vremea și prin osteneala mitropolitului Simion Ștefan, ajutat de Silvestru, fost egumen la Govora.

Se împlinesc 300 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a unui din cei mai iubiți dintre domnitorii noștri, Constantin Brîncoveanu, intrat în folclor și aproape rînduit de popor printre sfinți, pentru cumplitul sfîrșit de care a avut parte, el și cei patru coconi ai lui, sub secura barbară a unui sultan călău. În vremea lui a fost pace în țară mai mult de un sfert de veac, în toată domnia lui de 26 de ani!

Nu prea era obișnuită istoria noastră cu un asemenea lung răgaz de pace! În acest timp a înflorit, ca niciodată pînă atunci, arta și cultura, și s-a desăvîrșit stilul brîncovenesc în arhitectură, rămas pînă astăzi model de frumusețe românească.

Se împlinesc 300 de ani și de la moartea lui Șerban Cantacuzino, cel care a inițiat traducerea și tipărirea celei dintîi *Biblie* complete în românește. Implicit, se împlinesc așadar, și 300 de ani de la apariția acestei *Biblie*. Asupra acesteia din urmă ne vom opri îndeosebi în cele ce urmează.

Se mai numește *Biblia de la 1688*, și *Biblia de la București*, și *Biblia lui Șerban Cantacuzino*. Toate sînt adevărate, dar în istoria Bisericii și în cultura românească, prevalează din ce în ce mai mult denumirea de *Biblia de la București*. Cîteva lucruri se cer cu necesitate amintite în legătură cu ea, cu regretul de a nu putea spune tot ceea ce ar trebui să spunem, dacă ne-ar îngădui spațiul.

1. *Biblia de la București* este un moment de culme și de răsruce în evoluția limbii române. De aceea urmind pe Iorga, pe Călinescu și pe alți mari interpreți și autori de sinteze și orientări în istoria dezvoltării poporului și a culturii române, ea este numită astăzi în toate Istoriile literaturii, Bisericii și culturii în general, „monument literar fără pereche” (Iorga). Ceea ce a însemnat *Biblia lui Luther* pentru limba germană (Călinescu), sau versiunea *King James* pentru limba engleză, aceea a însemnat *Biblia de la București* pentru limba română. Așa era epoca în secolul al XVII-lea, și tot așa a fost și mai înainte, și va mai fi și după aceea, că limba ca instrument de cultură s-a exprimat și s-a desăvîrșit îndeosebi prin încercarea ei în traducerea textelor sacre. Cine cunoaște aceste texte, știe că traducerea lor nu era nici simplă, nici ușoară.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

Pomenirea dreptcredinciosului domnitor român Constantin Brîncoveanu

CUVÎNTAREA PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST LA BISERICA SF. GHEORGHE NOU DIN BUCUREȘTI (Vineri, 28 oct. 1988)

S-au împlinit, în toamna acestui an, trei secole de la urcarea pe tronul Țării Românești a domnitorului Constantin Brîncoveanu, personalitate proeminentă a vieții politice, culturale și bisericești a poporului nostru, martir al credinței și al legii noastre strămoșești.

Spre a cinsti după cuviință acest moment aniversar, la inițiativa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în ziua de 28 octombrie 1988 a avut loc o slujbă de pomenire a ilustrului voievod, la biserica Sfîntul Gheorghe-Nou din Capitală, unde se află mormîntul său.

Ceremonia s-a desfășurat în prezența Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de P.S. Episcop Gherasim al Rîmnîcului și Argeșului, P.S. Episcop Epifanie al Buzăului, P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal, părinții consilieri de la Administrația Patriarhală și de la Arhiepiscopia Bucureștilor, profesori de la Institutul teologic și de la Seminarul teologic din București.

Au participat de asemenea preoți și credincioși din Capitală.

La orele 9,30 s-a săvîrșit slujba Sfîntei Liturghii, de către P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal, în fruntea unui

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dumitru Soare

Sfîntul Proclu — la Sfîntul Andrei cel întîi chemat —

... Astăzi Andrei, după ce l-a găsit pe Domnul ca pe comoara cea strălucită, a strigat către Petru, fratele său: Am găsit pe Mesia.

O dragoste frățească fără de margini!
O schimbare a ordinii fireștii!
După Petru, al doilea a intrat în viață Andrei, și mai întîi decît Petru a fost vînat (de Domnul) pentru Evanghelie.

Am aflat — a zis — pe Mesia.
O, cuvînt cu totul minunat, fericit și norocos al descoperirii vestei celei bune.

Am aflat — a zis — comoara; fugi Petre, de tăierea împrejur cea deșartă, leapdă haina cea zdrențuită a legii, aruncă jugul literiei; toate acestea leapdă-le ca pe ceva foarte mic, și întoarce-ți ochii de la cele prezente ca de la niște vise; Betsaida (Iasă-o) ca pe un sat neînsemnat, năvodul ca pe un instrument al sărăciei, corabia, ca o locuință a naufragiului, arta pescuirii ca o agitație fără de folos, peștii ca pe o negustorie a lăcomiei pîntecelui, pămîntul ca pe o mare învîforată... Ierusalimul ca pe un mormînt al profeților celor mulți...

Am găsit pe Mesia, pe care L-au vestit mai înainte proorocii, pe care îl arătase mai înainte Legea.

Am găsit comoara Legii, fugi Petre, de lipsa cuvîntelor.

Am găsit pe Mesia pe care-L prevestiseră mai înainte, semnele, pe care-l văzuse Miheia pe tronul

slavei, pe care Isaia (l-a văzut) șezînd pe Serafimi, pe care Iezechiel l-a văzut pe heruvimi, pe care Daniil l-a văzut pe deasupra norilor, pe care Nabucodonosor l-a văzut în cuptorul cel de foc, pe care Avraam l-a primit în cortul său, pe care Iacoș nu l-a slobozit pînă ce nu l-a binecuvîntat, căruia Moise i-a văzut spatele în munte.

Pe Acesta l-am găsit, născut din veșnicie, și arătat în cele din urmă, pe comoara a cărei bogăție nu poate fi estimată, bogăție ce nu poate fi furată, de curînd găsită.

Am găsit pe Mesia care se tilcuiește Hristos. Mulți unși (hristoși) au fost, dar toți s-au supus morții.

Avraam a fost uns, dar s-a risipit și el în mormînt, Isaac uns, dar amintirea lui doar în oase, Iacob uns, dar s-a adăugat și el morții, Moise uns, dar nu știm nici locul unde a fost îngropat, David uns, dar toți au fost jefuiți de moarte, toți s-au făcut robii ei.

Însă Unul (este) Hristos, cel deoifință cu Dumnezeu din milostivire făcut om care pîntecel Feocioarei l-a pecetluit prin nașterea Sa și izvoare de tîmăduiri a făcut din pescari, Aceluia (să fie) puterea și împărăția și stăpînirea și mărirea împreună cu Cel preacurat și deoifință și deoputeț al Lui Părinte și Prea Sfîntului Duh, acum și purrea și în vecii vecilor. Amin.

P.G. 65, col. 825—827

Trad de drd. Dumitru Bălțat

(Continuare din pag. 1-a)

Evident, nu traducerea ne-au creat limba. Noi, românii, avem și până la ele doinele, baladele, colindele, încercate de metafore de mare subtilitate și frumusețe, născute din înțelegerea de inimă și de minte a românului cu natura, cu cosmosul, cu sinele și cu destinul său și al lumii. Să ne aducem aminte numai de acel: „soarele și luna mi-au fost cunună”, din eterna noastră Miorița! Dar prin traduceri, care înseamnă comparație și cu alte limbi, limba își exersează capacitatea de a se ridica la noi posibilități de exprimare, se străduiește să se șlefuiască, să găsească în ea însăși resurse ca să poată spune totul, și să spună frumos, coerent, inteligibil.

Până și în vremea noastră traducerea obligă la descoperirea unor noi valențe proprii limbii. Cu atât mai mult s-a împlinit aceasta în vremurile de demult. A putea spune, e problemă de limbă. A putea spune frumos, e a face din limbă, limbă literară. E ceea ce va reuși Biblia de la București, și va marca astfel începutul literaturii române culte. Nică în traducerea din secolul nostru ale Bibliei n-am găsit expresii mai frumoase pentru unele pasaje — și nu puține — decât cele din Biblia de la București. Limba română a dovedit că poate fi și ea limbă sacră!

Primele încercări de traduceri din Biblie au fost mai vechi. Fragmentele rotacizante din Maramureș numite convențional *Codicele Voronețean*, *Psaltirea Șcheiană*, *Psaltirea Voronețeană*, *Psaltirea Hurmuzachi* s.a., vin din secolele XV, XVI și, poate, și mai de demult. A venit apoi Filip Moldoveanu la Sibiu (*Tetraevangheliul slavo-român*, 1550) și apoi, masiv, marele diacon cit un patriarh ecumenic al culturii, Coresi, la Brașov, cu tot ce știm că a făcut în sec. al XVI-lea. Și apoi fiul său Șerban, și alt diacon, Marian al alcătuit *Palia de la Orăștie* (1582) adică *Vechiul Testament* incomplet, dar valoros chiar și numai prin cele două cărți pe care le traduce și le tipărește, se pare, tipărită în Banat.

Secolul al XVI-lea provoacă o replică viguroasă din partea secolului următor. *V-am înțeles*, par a zice cei din secolul al XVII-lea. *Mulțam! Va vom urma*. Din multe izvoare s-a născut *fluviul*, și *fluviul nu mai poate fi oprit*. Și a urmat Simion Stefan cu *Intreg Noul Testament* (1649) și cu o *Psaltire*, (1651), ambele tipărite la Bălgard.

Și, de îndată, fluviul izvorit din Transilvania, și-a îndreptat un mare braț spre Moldova, tăind Carpații Răsăriteni cu mare ușurință. Una cu Transilvania era și Moldova. Cum era și Banatul. Românii erau peste tot. Fluviul ducea aceeași limbă, spre un pământ cu aceeași limbă. Nu pătrunde în țară străină. Era pe va trasa lui. Mitropolitul Dosoftei tipărește două *Psaltiri*, prima la Iași (1699), iar a doua — suprem salt de calitate — o traduce în versuri (Uniev, 1673). Se naște astfel cel care va fi considerat „primul poet cult român” (G. Ivașcu, Al. Elian, Eugen Barbu s.a.). Încă o *Psaltire* mai apare tot la Iași (1680).

Limba se trezea într-un elan abia stăpinit de „a se revărsa în potop nou de cuvinte”, cum va zice inspirat Al. Mateevici. Un alt moldovean, Spătarul Nicolae Miclesu, traduce în același secol tot *Vechiul Testament*, rămas în manuscris și, din păcate, pierdut. Două copii prelucrate după traducerea lui, au ajuns totuși până la noi: ms. 45 (Cluj-Napoca) și ms. 4389 (București).

Și tot atunci, ca printr-o înțelegere anume, un alt braț al fluviului străbate Carpații și spre sud. În 1683, Teodosie Vestemeeanul tipărește o *Evangelhie* și un *Apostol*.

Și-apoi, toate brațele se varsă dintr-o dată într-o Mare și alcătuesc împreună *Biblia de la București*, *Biblia* completă, prima *Biblie* românească, întreagă, tipărită, în anul 1688. 2. Într-o specialitate care conjugă utilitatea cu imaginația, există mai de mult o controversă cu privire la traducătorii *Bibliei de la București*. Postfața indică drept traducători pe *Frații Radu și Șerban Greceanu*. Mai este pomenit episcopul grec Gherman de Nisa, și episcopul Mitrofan al Hușilor, viitor al Buzăului, acesta din urmă ca tipograf și, probabil corector deși rolul său nu se va cunoaște niciodată exact, până când nu vom ști cu precizie ce înțelege el prin precizarea de la sfârșit, că a fost „îndreptătorul cuvintelor românești ostensoriu!” Șerban Cantacuzino, inițiatorul lucrării, spune în prefață că a încredințat traducerea „despre o parte” unor descălii „cunoscători foarte” de limbă elinească (Gherman de Nisa și alții „care s-au mai întimplat”), iar „despre altă parte, unor at noștri oameni ai locului”.

Controversa începe de aici: cine sînt acești „ai noștri oameni ai locului”? Numiți în chip expres, sînt doar frații Greceanu și Mitrofan. Atît. Criticii mai noi cred însă că

Vechiul Testament din *Biblia de la București* e cel tradus de Spătarul Nicolae Miclesu, iar *Noul Testament*, cel tradus de Simion Ștefan. Aceasta din urmă nu se susține chiar cu tot dinadinsul, pentru că există diferențe multe între el și cel din *Biblia de la București*. Argumentul principal în favoarea utilizării traducerii *Vechiului Testament* de către Miclesu, ar fi introducerea în *Biblia de la București* a unui tratat bătut a fi al lui Iosif Flaviu, sub titlul: *Pentru singurul fîntoril gînd*, tîlmăcit modern: *Despre rațiunea dominantă*, text care există și în traducerea lui Miclesu. Alt argument ar fi o însemnare a mitropolitului Gheorghe al Moldovei (1723-1730), peste vreo 35-40 de ani de la eveniment, cum că traducerea lui Miclesu „a dat-o și în tipar Șerban Voievod Cantacuzino”. Pe de altă parte Nicolae Iorga credea că Stolnicul Constantin Cantacuzino și-a avut și el contribuția de contribuție, ba chiar exagerază până la a-l crede „adecvratul autor... al mării întreprinderi” (Ist. Rom. VI, 1938, p. 366-367).

Nu vom dezvolta aici argumentele pro și contra ale controversii. Ea poate fi găsită, pe scurt, în cartea noastră „*Descălii de cuget și simțire românească*” (1981, p. 217-241). Mirarea noastră pornea de la faptul că în afară de *Frații Greceanu*, nimeni nu mai este indicat cu numele printre traducători. Și rămînem la această mirare, pentru că nu ne îndoiem de onestitatea celor care au patronat traducerea și tipărirea: domnitorul Șerban Cantacuzino, patriarhul Dosoftei al Ierusalimului care scrie una din prefețe, Teodosie Vestemeeanul, Frații Greceanu, Mitrofan al Hu-

șilor și... Constantin Brîncoveanu. Căci o parte din tiraj s-a tipărit sub domnia acestuia din urmă, care schimbă și foaia de titlu, adăugînd că traducerea s-a inițiat „sub îndemnul” sa, în calitate de mare Logofăt. Constantin Brîncoveanu era prieten cu Nicolae Miclesu și ar fi putut repara nedreptățile pe care, eventual, i-ar fi făcut-o Șerban Cantacuzino lui Miclesu, pe care nu-l privea avea la inimă, dar postfața din tirajul Brîncoveanu rămîne neschimbată: sînt menționați ca traducători tot numai *Frații Greceanu*. Și să nu uităm: Nicolae Miclesu trăia încă. Va muri în anul 1708. Ar fi avut 20 de ani la îndeplinire ca să protesteze, sau să spună undeva măcar un cuvînt despre contribuția lui. Căci nu se poate imagina că n-a știut, sau că n-a văzut *Biblia de la București*.

Biblia de la București 1688—1988

Tragem de aici concluzia că Frații Greceanu au fost traducătorii, după *Biblia grecească* de la Frankfurt (1597), dar aceasta nu exclude faptul de a fi avut în față și alte traduceri anterioare, parțiale, ale Bibliei, cum era și firesc și obligatoriu. Toate eforturile anterioare le-au fost folositoare, dar au făcut și multe îndreptări acelor texte. Limba română exersată în secolele anterioare le-a fost cunoscută. Ei au ales din ea ceea ce era actual, au menținut, au corectat, au îmbunătățit, au făcut o sinteză, luînd ca bază, cum spun toți specialiștii, limba din spațiul București-Tirgoviste, scotînd-o cum s-a și dovedit, pe înțelesul tuturor românilor, de pe tot spațiul etnic și lingvistic românesc.

Noi credem că, în felul acesta, controversa care e fără isieire, fiindcă argumentarea se bazează mai mult pe deducții, își găsește cea mai dreaptă și adevărată soluție. *Biblia de la București* e o operă de elaborare, dar se menționează cei care au operat optivultime și au finalizat textul. Cînd, în 1936, Gala Galaction, Patriarhul Nicodim Munteanu și prof. Vasile Radu au făcut o traducere a Bibliei, așa-zisa *Biblie Miron (Cristea)*, n-au adăugat printre traducătorii nici pe Frații Greceanu, nici pe Miclesu, deși au folosit din plin și osteneala lor, și a înaintasilor lor.

3. *Biblia de la București* este, așadar, o sinteză lingvistică a tuturor pașilor făcuți, în toate cele trei provincii românești, de-a lungul veacurilor, spre desăvîrșirea limbii. Toate traduceri anterioare, parțiale, au fost rîuri spre marea fluviu și spre Marea cea Mare. De aceea această *Biblia de la București*, a fost destinată „la un întreg norod... rumânilor (muntenilor) moldovenilor și ungrovlahilor (transilvănenilor), spre limba cea de moșie a locului” (prefața patriarhului Dosoftei). Ni se pare extrem de importantă, și chiar mai mult, emoționantă, această destinație a ei către un „întreg norod”, și just

tificarea faptului prin comunitatea „limbii cea de moșie a locului”. Cînd această prefață e atribuită lui Constantin Cantacuzino (Iorga, s.a.), ideea s-ar putea să nu fie lipsită de temei. Cărturarilor noștri cei mari — printre ei și Stolnicul — au știut dintotdeauna că românii de pe tot spațiul lor lingvistic erau de un neam, erau un singur popor. Acest lucru l-au știut desigur absolut toți românii, nu numai cărturarii lor. Cărturarilor au fost doar cei care au spus-o în scris. Ei au avut însă la temelie știința lor, simțirea unui întreg popor și, acest lucru, nu trebuie uitat, și limitat doar la câteva conștiințe de învățați!

4. Prezența în *Biblia de la București* a tratatului *Pentru singurul fîntoril gînd* (Despre rațiune dominantă), scotit un Comentar la Macabei și plasat chiar după III Macabei la încheierea *Vechiului Testament*, e importantă din multe puncte de vedere. Virgil Cândea a scris o carte despre aceasta (1979). Noi vom accentua două lucruri.

Mai întii faptul că un tratat filozofic și-a putut găsi loc într-o *Biblie* românească. E dovedă convergențelor creștinismului ortodox românesc din sec. al XVII-lea cu umanismul apusean, și a faptului că am fost, la acea vreme, sensibil la idei înnoitoare, cum era aceasta, tradusă dintr-o *Biblie* apuseană (Frankfurt 1597). E un semn de deschidere și de dorință de sincronizare cu cultura din afara spațiului nostru.

Evident, nu trebuie să mergem atît de departe și să exagerăm. Încît să credem că traducătorii Bibliei s-ar fi gândit la un umanism de tipul azizulului iluminism sau iluminism de mai târziu, deși și acesta și-a avut nuanțele lui, la unele din ele clericii noștri aderînd fără rezerve, ca și cei din epoca *Bibliei de la București*, la scara lor. (A se vedea cartea mea despre Lazăr-Leon Asachi, traducătorul *Logicii* lui Condillac). Să nu uităm că tratatul *Pentru singurul fîntoril gînd* era tradus dintr-o *Biblie*, și că era un comentariu religios, la o carte religioasă, un comentariu etnico-filozofic eliberat de interpretări arbitrare și înscris în canoanele gîndirii raționale, corecte. Ceea ce e foarte mult! Gîndul, adică rațiunea, e decretată stăpînitoare „Patimilor”, a afectelor, și normă de reglementare a vieții sufletești.

În al doilea rînd, vom accentua faptul că, la acel sfîrșit de secol al XVII-lea, limba română se dovedește aptă pentru receptarea unei astfel de lucrări, cea dintîi lucrare filozofică în limba română. Limba română a găsit în ea însăși suficiente resurse pentru a exprima idei înalte, filozofice. Nu vor fi ele întotdeauna cele mai potrivite dar, ceea ce e important, e însăși îndrăzneala de a purcede la o astfel de traducere. Și nu se poate spune că traducătorilor le-a lipsit imaginația și capacitatea de a manevra astfel cuvintele cunoscute, încît să redea sensurile noi, uneori pline de savoare. Cînd ne gîndim însă că procesul nu va fi cu totul diferit nici la începutul secolului al XIX-lea (vezi trad. lui Condillac, la care ne-am referit) deși evident evaluat, ne vom da seama cît de important a fost acest început din secolul al XVII-lea!

Biblia de la București a circulat pe tot spațiul românesc, de îndată ce a apărut. Ea a primit, dar a și dat. Și de îndată ce a apărut, a început să dea, să fie ea însăși izvor. A răs-pîndit limba ei în toate casele, de la toate altarele și de pe toate amvoarele.

Biblia de la București a urșat enorm procesul reintroducerii limbii române în cultul Bisericii noastre ortodoxe române. Ea a stimulat, fără îndoială, și explozia culturală din vremea lui Constantin Brîncoveanu, ai cărei exponenți principali au fost Antim Ivireanul și Stolnicul Constantin Cantacuzino.

Biblia de la București a fost carte de religie, dar a fost și carte de lectură și, mai ales, *carte de conștiință*. Prin ea, s-a trezit, s-a încălzit, s-a propagat, s-a proiectat într-o speranță vie spre unitate, credința românilor în ei înșiși și în destinul lor, aceea care li va aduna într-o zi sub un cer al lor, al tuturor.

Deci, s-a și împlinit acum 70 de ani, la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, cînd se încheia, toamna tîrziu dar se încheia, un proces început în primăvară, care reunea pe toți românii la un loc, așa cum mai fusese doar într-un trecut rămas adînc în istorie, dar niciodată uitat. Această uimitoare tinere de minte românească s-a alimentat mereu și din graul comun care, în *Biblia de la București*, se rotunjea pentru totdeauna, exprimîndu-i pe toți, vorbind pentru toți și chemîndu-i pe toți în jurul ei, ca în jurul unui foc sacru, vesnic arzînd, menit să tină trează, dulce și frumoză” pentru veșnicie, *Limba română!*

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

■ *Vineri, 14 octombrie a.c.*, în prezența a numeroși credincioși veniți de pe toate meleagurile Moldovei, P. F. Patriarh Teoctist, înconjurat de P. S. Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor, și P. S. Episcop-vicear Pimen Suceveanu, a săvîrșit Sfînta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Iași, cu prilejul zilei Cuv. Paraschiva, ale cărei sfînte moște împodobesc acest așezămint. La sfîrșit a ținut cuvîntul de învățătură și a binecuvîntat credincioșii care au luat parte la slujbă. Cu acest prilej a fost și hirotonie de diacon și preot.

■ *Duminică, 16 octombrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist împreună cu P. S. Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor a oficiat slujba sfințirii Bisericii Mănăstirii Sihăstria, din județul Neamț, după care, pe un podium special amenajat în incinta mănăstirii a oficiat Sfînta Liturghie în prezența unei mari mulțimi de credincioși și a săvîrșit hirotonie de diacon și preot dintre părinții mănăstirii. P. F. Patriarh Teoctist a acordat rangul de Protosinghel P. Cuv. Ieromonah Dr. Daniel Ciobotea, Consilier patriarhal. Au vorbit Prea Cuvioșii Arhimandritii Ilie Cleopa, Victorin, starețul Mănăstirii, P. S. Episcop Eftimie și P. S. Patriarh Teoctist.

■ *Luni, 17 octombrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist împreună cu P. S. Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor a participat la deschiderea festivă a cursurilor pentru anul școlar 1988-1989 la Seminarul Teologic de la mănăstirea Neamț. După cuvîntul P. C. director Pr. Mihai Vizitiu, P. S. Episcop Eftimie și P. F. Patriarh Teoctist au dat îndrumările convenite profesorilor și elevilor Seminarului. După-amiază P. F. Sa a vizitat șantierul de lucrări pentru reconstrucția bisericii din localitatea Victoria, comuna Stăuceni, județul Botoșani, dînd îndrumări pentru buna desfășurare a lucrărilor, care au ajuns în faza de începere a picturii murale, vizitînd apoi Mănăstirea Vorona.

■ *Joi, 20 octombrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe Dl. Peter Henn, vice-președinte al Fundației „Pro Oriente” și directorul firmei de mașini tipografice „Bruder Henn” de la Viena, Austria. La primire a fost de față P. C. Sabin Verzan Consilier patriarhal.

■ *Vineri, 21 octombrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a luat parte la festivitatea de deschidere a noului universitar 1988-1989 la Institutul Teologic Universitar din București, cu care prilej a rostit un cuprinzător cuvînt de început de an și a instalat pe noul rector, P. C. Pr. Dr. Dumitru Popescu, cărui i-a acordat „Crucea Patriarhală”.

■ *Joi, 27 octombrie a.c.*, prăznuirea Sf. Dimitrie cel Nou, ale cărui Sfînte moște se află la Catedrala patriarhală, P. F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sfînta Liturghie, înconjurat de PP. SS. Episcopi Timotei al Aradului, Nifon Ploieșteanul și Roman Ialomiteanul, iar la sfîrșit a ținut cuvîntul de învățătură, binecuvîntînd credincioșii care au luat parte la slujbă.

Bisericele din Europa la a IV-a înfîlnire

Între 28 septembrie-2 octombrie 1988 a avut loc la Erfurt în Republica Democrată Germană cea de a patra înfîlnire dintre Conferința Bisericilor Europene (C.B.E.) și Consiliul Conferințelor Episcopale Europene romano-catolice (C.C.E.E.)=Consiliul Conferințelor Episcopale Europene. Au luat parte toți președinții C.B.E. și membrii Comitetului Consultativ C.B.E. din țările europene. Au coprezidat: I. P. S. Mitropolit al Leningradului Alexei (din partea C.B.E.) și S. S. Cardinalul Carlo Maria Martini, Arhiepiscopul al Milanului (din partea C.C.E.E.). În fîlnire a cuprins mai mult de 1000 de persoane și a avut loc la Mănăstirea augustiniană din Erfurt, aceea în care și-a început viața monahală Martin Luther în anul 1505. A stat aici pînă în anul 1511, deci șase ani.

În fîlnirile dintre C.B.E. și C.C.E.E. au intrat în tradiția vieții religioase europene. Important e faptul că e o înfîlnire în care C.B.E., alcătuită numai din romano-catolici și protestanți, se înfîlnește cu C.C.E.E., alcătuită numai din romano-catolici. Este deci un prilej ecumenic de înfîlnire a tuturor celor trei mari familii creștine din Europa care, altfel, nu au o organizație prin care să-și exprime puncte de vedere comune. Cele trei înfîlniri anterioare au avut loc la Chantilly 1978, (Franța) Logumkloster, 1981, (Danemarca) și Riva del Garda, 1984, (Italia).

Tema de la Erfurt, gîndită, analizată și tratată de toți participanții, a fost una din cererile din rugăciunea „Tatăl nostru”: „*Vie împărăția Ta*”. Au prezentat referate: Prof. dr. Dumitru Popescu, rectorul Institutului Teologic Universitar din București, prof. Bruno Forte (rom. cat.) din Neapole, Italia, D-n Jean Mayland (anglicană), din York, Anglia, și cei doi Coprezidenți.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat la lucrări, luînd de mai multe ori cuvîntul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, în calitate de Președinte al Conferinței Bisericilor Europene.

Cardinalul Martini a citit o lungă scrisoare din partea Papei Ioan Paul al II-lea care a spus că tema „*e în centrul speranței, rugăciunilor și acțiunilor fiecărei conștiințe creștine*”. Papa constată în scrisoarea sa că a crescut angajamentul ecumenic al Bisericilor, în vremea noastră, și că trebuie ca toți să lupte pentru a depăși trecutul dureros de separație. Bisericele trebuie „*să lupte pentru pace... să fie în slujba lumii și să fie o mărturie despre slava lui Dumnezeu*”. Mesajul Sanctității Sale a fost primit cu satisfacție și considerat ca un îndemn spre unitate și împreună lucrare a tuturor Bisericilor pentru pacea lumii.

I. P. S. Mitropolit Alexei a făcut istoricul înfîlnirilor de pînă acum și pașii înainte care s-au realizat, cel mai important fiind cel de la Riva del Garda din 1984 cînd, după înfîlnire, în catedrala istorică din Trento, toți participanții creștini din Europa, de diferite confesiuni împreună cu mii de romano-catolici, au recitat *Crezul Nicee - Constantinopolitan, fără Filioque*. A fost o realizare mare atunci. Dealtfel, tot așa a fost rostit *Crezul* și la Erfurt. Această problemă și-a găsit de altfel soluția și în dialog teologic dintre ortodocși și romano-catolici.

Cardinalul Martini, într-o alocuțiune substanțială, a pus accentul pe necesitatea colaborării dintre Biserice și pe „*inevitabila conexiune și interdependență economică, socială, politică și culturală între diferitele popoare și națiuni*”, care trebuie să conducă, în acțiunile ei, constința creștină din vremea noastră. E. S. a scos în evidență de asemenea trebuința unui angajament etic de solidaritate între toți oamenii. Trebuie să ne eliberăm de logica separării și a contradicțiilor și, mai ales, de frică. Trebuie să contribuim la înlăturarea tensiunilor din lume, dintre state, dar și la luarea de măsuri eficiente care să oprească tehnica de la crearea de mijloace de distrugere a oamenilor și mediului ambiant.

Trebuie să lucrăm toți pentru o *împărăție* a lui Dumnezeu pe pămînt, prin recuperarea adevăratelor valori, prin pace, dreptate și adevăr. Trebuie să descoperim urgențea ceasului de față și să procedăm la acțiuni unite pentru soluționarea lor. Nu e nevoie să facem mult zgomot în lume, cîi cu smerenie și răbdare, în tăcere, să ne angajăm într-o lucrare pe termen lung, alături de toate forțele binelui. Politica lumii de azi dă semne de destindere, devine mai realistă.

Foarte bine primit a fost raportul prof. dr. Dumitru Popescu cu titlul „*Vie împărăția Ta*”. A fost un raport teologic, o demonstrație a faptului că nu există o contradicție între *împărăția lui Dumnezeu* și lume, decît în măsura în care lumea s-a corupt prin păcat. Cei care încearcă să domine lumea prin păcat, o pfac într-o lume tristă. E posibilă viața ca și cum Dumnezeu n-ar exista, dar prețul e pierderea sufletului. Evanghelizarea nouă de care se vorbește azi trebuie să treacă de la vorbirea despre Dumnezeu, la vorbirea cu Dumnezeu. Trebuie depășit stadiul *împărăției* filosofilor și savanților, care e un Dumnezeu impersonal, și ajuns la Dumnezeu viu, personal, cu care se poate comunica. Protestanții l-au închis prea mult pe Dumnezeu în lumea de dincoala (aluzie la K. Barth desigur), iar pe om l-au circumscris prea mult în lumea de aici. Evanghelizarea spre realizarea *împărăției lui Dumnezeu* trebuie să înceapă printr-o reînnoire a creștinismului și a creștinilor, bazată nu numai pe cunoaștere, ci și pe înfîlnirea personală, spirituală cu Dumnezeu.

Au mai contribuit la discuții prof. Al. Papaderos (Grecia), Ivo Fürer și Jean Fischer, acesta din urmă secretar general al C.B.E., iar Ivo Fürer secretar al C.C.E.E. În afara lucrărilor din plănare s-a lucrat și în cinci grupe în care s-au făcut analize amănunțite și exegeze ale conceptului de *împărăție a lui Dumnezeu* în Sfînta Scriptură și în tradiția creștină. S-a încercat de asemenea să se definească semnificația *împărăției* într-o lume pămîntească. Autorii acestor rînduri a arătat că semnificația *împărăției* trebuie să fie în primul rînd interioară. *împărăția e în voi*. Nu se poate vorbi de *împărăția* lui Dumnezeu fără oameni buni, iubitori, pașnici, „oameni noi”, cum cerea Sfîntul Pavel. Numai astfel de oameni vor proiecta în afara ei societate nouă, bazată pe dreptate, pe adevăr, pe pace și bună înțelegere. În acest înțeles, tot ceea ce se face pentru a se schimba inimile oamenilor care trebuie să apară, tot ce se face practic pentru înlăturarea războaielor și instaurarea păcii, sînt lucrări care pot fi interpretate ca semn ale dorinței, ale chemării: „*Vie împărăția Ta*”. Așa le înțeleg creștinii și în acest spirit se angajează în toate aceste lucrări cu toată credința, speranța și dragostea lor.

În fîlnirea de la Erfurt a dat o mărturie creștină europeană comună despre dorința Bisericilor de a fi prezente în tot lucrul bun și de folos oamenilor, vîzînd în mărturia ei chemarea *împărăției* pe pămînt, potrivit cu învățătura lăsată nouă de Mîntuitorul Iisus Hristos, Cărui Bisericele îi rămîn fidele și al Cărui mesaj este pentru ele îndrumar și lege.

Oficialitățile din R. D. G., de la Berlin și de la Erfurt, au dat o mare atenție înfîlnirii, au oferit recepții și s-au rostit cuvînturi de încurajare a activităților Bisericilor. Una din hotărîrile cele mai importante care s-au luat la Erfurt a fost organizarea în 1989 la Basel, Elveția (15-21 mai), a unei Conferințe europene cu tema: „*Pace prin dreptate*”. Se prevede participarea a peste 1000 de persoane.

La sfîrșit s-a elaborat un *Mesaj către Bisericele din Europa*, în care s-au sintetizat concluziile lucrărilor și s-a arătat că „*Iisus ne cheamă să colaborăm la venirea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt*”. S-a făcut apel la o apropiere tot mai mare între Est și Vest, spre a se răspunde aspirațiilor popoarelor la pace și dezarmare. S-a recomandat tuturor creștinilor să lucreze pentru binele unității și să favorizeze toate acțiunile care pot duce la îmbunătățirea calității vieții, spre împlinirea cuvintelor: „*Nici viața, nici moartea, nici puterile, nici o altă creatură nu ne poate separa de dragostea lui Dumnezeu*”.

S-a spus în încheierea Mesajului: „*Trebuie să ne supunem Evangheliei în contextul existenței, într-un cuvînt: să ne convertim. Putem de asemenea promova o participare responsabilă la viața Bisericilor noastre. Putem face proba unei solidarități mai mari între noi. Trebuie să refuzăm contra-semnele împărăției lui Dumnezeu precum disprețul față de alte confesiuni, sectarismul, pasivitatea ș.a.*”

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ Mitropolitul Ardealului

Cuvîntarea istorică a lui VASILE GOLDIȘ..

(Continuare din pag. 1-a)

Sfîrșindu-și fundamentala cuvîntare, Vasile Goldiș supune spre aprobare „*Măritie Adunării Naționale*” din încredințarea și în numele Marelui Sfat al națiunii române din Ungaria, Banat și Transilvania hotărîrea de unire: „*Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Tara Unghurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretăză unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România*”.

Hotărîrea de unire a fost împlinită cu entuziasm de nedescris atît de cei peste 100.000 de participanți la adunarea de pe cîmpul lui Horea din Alba Iulia, cît și de întregul popor român de pe ambele versante ale Carpaților. Cu aceasta s-a pecetluit hotărîrea românilor de dincolo de Carpați de a se uni definitiv cu România, s-a împlinit aspirația lor națională de veacuri. Tot acum se în-

cheie o lungă și fructuoasă etapă în activitatea politică a lui Vasile Goldiș, desfășurată cu atît entuziasm, priecere și abnegație în apărarea și finalizarea cauzei noastre naționale. Pe umerii lui a apăsat o uriașă răspundere, pe care a onorat-o cu exemplară și nobilă dăruire, îndeplinindu-și astfel mandatul dat de istorie.

Cuvîntarea solemnă, ca și Hotărîrile de la Alba Iulia au vestit marea sărbătoare a poporului român și dreptatea istoriei. Ele „*au rămas pe veci o glorie a Adunării Naționale de la 1 decembrie fiindcă prin ele se proclamă principiile eterne și infailțibile ale DREPTĂȚII, ale LIBERTĂȚII și ale PĂCII... în lume*”.

Participanții la cea Mare Adunare Națională au avut constința împede că ei sînt părtași la un eveniment de răscurce al istoriei noastre: „*Cu cît se vor strecura în cursul vremii veacurile* — scria în 1928 Vasile Goldiș — autorul documentelor politice fundamentale ale Unirii, raportorul principal al Marii Adunări Naționale

de la Alba Iulia — cu atît mai luminos va pătrunde în conștiința natuunii române făptuirea de la Alba Iulia și ca monument al celei mai mari zile din viața ei, dar și ca izvor în veci nesecat de înțeleaptă îndrumare pe cărarea desăvîrșirii și astfel a fericirii și mîrîmii sale...”. Aceleși înalte sentimente le exprimă în numele delegației speciale pentru comunicarea la București a actului unirii: „*Fericiți sîntem noi românii de azi că prin noi istoria săvîrșește actul măreț al unirii tuturor românilor într-un singur stat*...”. Aceste cuvinte reflectau din nou multitudinea de sensuri pe care Goldiș — exponent al maselor populare — o gîndise la temelia actului unirii și o includea în Rezoluția ce consfințește acest măreț act.

Contribuind cu toate forțele și cu întreaga sa capacitate la pregătirea evenimentelor de la sfîrșitul anului 1918, la triumful cauzei naționale a tuturor românilor, Vasile Goldiș și-a încununat totodată și propria-i activitate: actul unirii de la 1 decembrie 1918, este o apoteoză a însăși vieții și luptei sale.

Pomenirea dreptcredinciosului domnitor român Constantin Brîncoveanu

(Continuare din pag. 1-a)

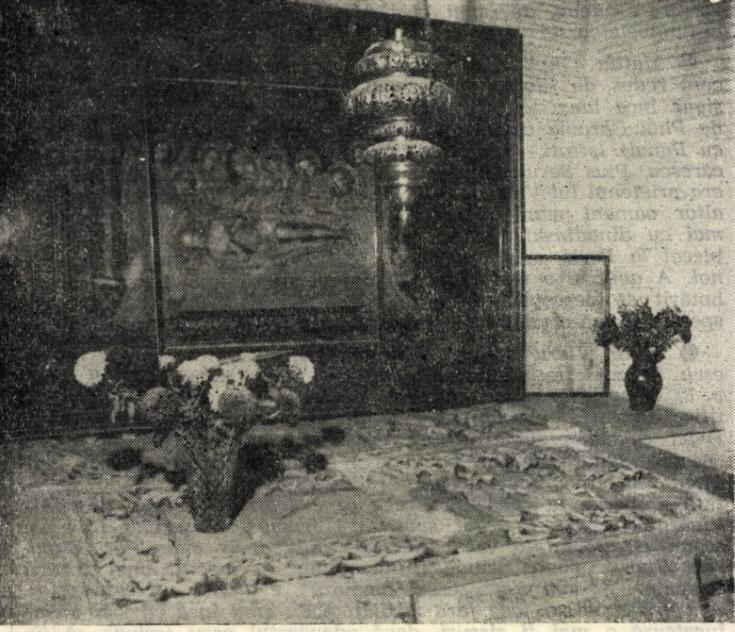
sobor de preoți și diaconi. Răspunsurile au fost date de un grup de studenți teologi.

În fața mormintului care închide rămășițele pămîntești ale marelui ctitor de neam și țară, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și ierarhii însoțitorii, împreună cu soborul slujitorilor, au săvîrșit apoi slujba parastasului, după rînduiala îndătinată. Inti-stătătorul Bisericii Ortodoxe Române a rostit, cu adîncă evlavie,

rugăciunea de pomenire pentru dreptcredinciosul voievod Constantin Brîncoveanu, picurînd după aceea — odată cu vinul de paus — stropii recunoștinței pe lespedea mormintului străjuit de candela mereu aprinsă, ca simbol al neîncetatei aducerii aminte și al cinstirii memoriei lui de către neamul românesc.

La sfîrșitul slujbei de pomenire, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit o vibran-tă cuvîntare, în care a înfățișat

Cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST

(Continuare din pag. 1-a)

tin și de asemenea înțelegerii depline a conducerii de stat, personal a Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele țării, a cărei iubire de trecut se vedește și aici. Faptul că facem comemorarea la altarul ctitorit de Brîncoveanu, este o mărturie a purității de grijă a lui Dumnezeu, a iubirii Lui față de cel comemorat în aceste clipe, căruia, la a 300-a aniversare de la urcarea pe tronul Țării Românești i-a fost hărăzit să fie pomenit în această măreață catedrală.

Recunoșcătoria bunului Dumnezeu pentru Liturgia săvîrșită cu acest prilej, împreună cu toți cei de față închinăm un gând de recunoștință memoriei patriarhului Iustin a cărui iubire de Biserică, de neam și de țară s-a vădit cu prisosință de-a lungul anilor de arhiepiscopie și se vedește și în grija și dragostea cu care a ținut să restaureze din temelie biserica, pe care noi, o vom duce la un bun sfîrșit.

A vorbi, iubii mei, de Constantin Brîncoveanu după trei sute de ani și în fața mormintului său, de martirajul lui, împreună cu cel patru feciori ai săi ale căror capete le-a văzut despărțindu-se de trupurile lor tinere, gândul este atras în primul rînd de lumina cea neînsurată de care a fost cuprins acest domnitor la alegere. Întreaga sa epocă, toate sfințele ctitorii din țară și din afară granitelor Țării Românești, toată truda închinată culturii și artei, belsugul de ofrande dăruite așezămintelor apostolice din Răsărit, de la Muntele Athos și la cele din Balcani, toate parca au pregătît sfîrșitul său înecunat prin jertfa vieții și intrarea sa triumfală și a fiilor săi în lăcașurile cele cerești. Prin el numele celor scriși în ceruri din neamul nostru prin martiraj pentru credință și neam a sporit. Toți urmașii lui din neam în neam s-au apropiat și se apropie de acest mormînt, ca de un sanctuar, cu suflet curat, anume pregătît pentru a retrăi culmi din istoria poporului nostru. Așa am cutetat și ne-am pregătît și noi, cei veniți astăzi aici, să pomenim după cuvînt și cu mare respect numele voievodului martir cel odrăslit din tulpina Basarabilor, întemeietorii de țară. Pomenirea lui se împletește de altfel cu alte mari aniversări ale poporului nostru, ca aceea a Marii Uniri din 1 decembrie 1918, ideal sfințit al dorului și luptei pentru libertate, independență și unitate națională, ideal ce l-a mistuit permanent și pe domnitorul Constantin Brîncoveanu.

Comemorarea urcării sale pe tronul Țării Românești, mai mult chemat decît voit, se împletește însă, și cu marea act de cultură mostenit, început de înaintașul său, Șerban Cantacuzino, act înscris cu un adevărat moment de referință în istoria culturii noastre naționale. Acum trei sute de ani, apariția pentru prima dată în limba română a Cărții cărților, *Biblia de la București*, comoră a comorilor graiului nostru românesc.

Gîndind la învolburările istorice ale anului 1688, luna octombrie ziua 28, în care tînărul prinț Constantin pășind spre tron și primind binecuvîntarea Patriarhului Dionisie al Constantinopolului aflat atunci în București, ne simțim și noi cuprinși de fiorul răspunderii lui; dar el stăpînit de curaj pentru rolul său de mesager al unui popor demn și statornic, s-a apropiat cu încredere spre a primi ungerea domnească la vârsta de numai 34 de ani, urcînd pe tronul lui Mihai Viteazul, alt martir al poporului român. Impodobit cu multă

învățătură și cu bogată experiență în marile dregătorii avute pînă atunci în țară, tînărul domn, va da dovadă de un curaj cu totul deosebit, va ști să folosească zestrea sufletească și să aprindă harul unor unice inițiative care vor rodi în timp și în spațiul larg al lumii, înfăptuind în cei douăzeci și cinci de ani „epoca de strălucire a spiritului românesc”, cum se exprimă un mare învățat (C. C. Giurescu, Constantin Brîncoveanu, Buc., 1942, p. 319). Și a încheiat-o tot cu strălucirea cerească în sfința săptămînă a Patimilor din anul 1714, fiind întemnițat în floarea închisoare „șapte turnuri”, iar în ziua de Sîntă-măria Mare, cînd doamna sa împlinea 60 de ani, la „foisorul de lîngă marea”, Constantin Brîncoveanu același dirz a ales „lataganul gealului”, decît să-și piardă credința, suferind chinurile mucenicului. Cîtă recunoștință și cit respect trebuie să avem față de acest prinț martir a cărui viață pămîntească i-a fost încoronată cu cununa cea cerească.

Înfiorătorul tablou, cînd tatăl asistă la decapitarea nevinovaților copii, găsind puterea să-i îndemne neîncetat și să le sădească în suflet curaj și îmbărbătare întru păstrarea credinței părintești, și a legii românești stăruie în cugetul fiecărui român. Este supremul sacrificiu al unui părinte care, înălțit de Duhul Sfînt, biruie suferințele cumplite ale sale și ale pruncilor și le spun acestora: „Nu ne-a rămas decît sufletele; să nu le pierdem și pe ele, ci să le ducem în fața Mîntuitorului nostru Iisus Hristos”. În această mărturisire se cuprinde mărturisirea și nădejdea întregului neam românesc întru biruința adevărului. Fapta nelegiuită a sultanului a emoționat nu numai poporul român, ci o lume întreagă: actul martiric înscris prin jertfa vieții lui și a fiilor săi a stîrnit admirație și respect peste veacuri.

Precum s-a spus,anii oblabuirii lui Constantin Brîncoveanu au cuprins în sine toate laturile unei activități strălucite și prodigioase, pentru înfăptuirea cărora el s-a dovedit a fi un neîntrecut iubitor al neamului românesc, fiu al gîlei și credinței ortodoxe. În personalitatea lui s-a întrînit spiritul de strateg clarvăzător și de abil diplomat, omul de vastă cultură al timpului său, devenind promotor de acte de cultură și de artă, oglindită în ceea ce numim deseori „stilul brîncovenesc”. A ridicat școlile domnești prin discipline și profesori la rangul universităților europene. Harnic și gospodar a înzestrat și reorganizat vechile tipografii din care au văzut lumina tiparului numeroase cărți de teologie, de slujbă, de filozofie și cultură generală, folosite și fraților de peste munte și celor de peste mări și țări. Acestora, adică Gruzinilor și Antiohienilor le-a dăruit tipografiile și cărți în limba lor. Din dărnicia inimii lui de român și domn creștin s-au împărțit toate așezările bisericesti din lumea ortodoxă. Chipul său de domnitor al Țării Românești, spre a fi cît mai adevărat zugrăvit, se cade încă întregit cu iubirea sa de neam și de neamuri. O atît de bogată activitate nu putea să izvorască decît dintr-o astfel de iubire și viziune clară despre oameni.

A știut să-și apropie oamenii de cultură al timpului ca marele mitropolit și cărturar Antim Ivireanu, și pe alți mulți învățați care poplau curtea și așezămintele sale.

Prelund de la înaintașii și unchiul său Șerban Cantacuzino cea mai prețioasă moștenire traducerea integra-

personalitatea proeminentă a voievodului Constantin Brîncoveanu și importanța deosebită a comemorării lui în această biserică monumentală, ctitorie a sa, rectitorită de fericitul întru pomenire patriarhul Iustin și aflat în prezent în deplină restaurare, cu sprijinul și înțelegerea Conducerii noastre de stat.

Pomenirea dreptcredinciosului voievod Constantin Brîncoveanu s-a înscris ca aleasă mărturie de evlavie și cinstire a unei alese personalități în calendarul marilor aniversări ale poporului român și ale Bisericii noastre străbune.

lă și tipărirea Bibliei de la București, acest monument de cultură apărea în anul suirii sale pe tron, 1688. Pentru a cinsti acest act de cultură al poporului nostru și ca un omagiu adus la trecerea celor 300 de ani de la apariția acestei dumnezeiești Scripturi, celor doi mari domnitori Șerban Cantacuzino și Constantin Brîncoveanu, mărturie a unității de limbă, de cuget și simțire, Sfința Patriarhie scoate din teacurile ei o ediție jubiliară în acest an.

Constantin Brîncoveanu și epoca sa de strălucire este continuarea strădanilor marilor săi înaintași, ale căror chipuri și înfăptuiri încing ca un lanț de aur trupul istoriei neamului nostru. La fel de vast, ca și personalitatea sa multilaterală domeniul ctitorilor: mănăstiri, biserici, academii, reședințe Brîncovenesti răspîndite de-a lungul și de-a latul țării, ca perlele dintr-un colier de mare preț, în fruntea cărora stă cu strălucire Mănăstirea Hurez și această biserică au imprimat și în arhitectură un nou stil de construcție; stilul brîncovenesc, la fel de impunător ca și cel moldovenesc definit în timpul domnitorului Ștefan cel Mare.

Cu orizont larg spre tot orientul, după ce a ctitorit și în Transilvania, Constantin Brîncoveanu a zidit și a ajutat Mănăstirile din Sfințitul Munte Athos, unele din Balcani, Patriarhiile Apostolice Alexandria, Ierusalim, Antiohia, Sf. Ecaterina din Sinai, și chiar Mănăstirea Sfințitul Evanghelist Ioan din Insula Patmos, unde Sfințul Apostol și Evanghelist Ioan a scris Apocalipsa. Toate alcătuiesc mărturie grăitoare, nu numai de dărnici și concepția politico-dominitorului Țării Românești, ci și de nevia evlavie, înțelegerea și solidaritatea românească, sensibilă față de nevoile Bisericilor aflate sub stăpînire otomană iar poporul român a cîștigat dragoste, recunoștință și prețuirea contemporanilor, vii și în zilele noastre.

Vara aceasta am participat la aniversarea a 900 de ani de la întemeierea mănăstirii Sfințitul Ioan Evanghelist din Insula Patmos. Am slujit cu S. S. Patriarhul Dimitrie al Constantinopolului în biserica din peștera unde s-a rugat ani de-a rîndul ucenicului iubit de Domnul și unde a scris Apocalipsa. Patriarhia Ecumenică ne-a invitat la aceste festivități, ca un semn de prețuire față de credincioși și slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, și de asemenea pentru ajutoarele românești prezente și aici. Am primit cu mare bucurie în muzeul și biblioteca sfințului lăcaș, alături de multe mărturii ale prezenței românești în Patmos, la loc de cinste, o Evanghelică ferecată în argint și aur, rodul dărnici voievodului Constantin Brîncoveanu. Este și aceasta de bună seamă o mărturie, din trecutul nostru frumos, semn care au devenit adevărate mesaje îndatoritoare pentru noi, fiii acestui minunat popor român, din care au răsărit, luceferi ai iubirii de neam, ai iubirii de limbă și simțire românească, purtătorii torței de cultură și unitate națională în tot locul și în tot timpul.

Constantin Voievod Brîncoveanu, unul dintre cei mai luminați domnitori al neamului nostru, a ținut la peceata ortodoxiei, la legea și credința neamului, ca la un odor de mare preț, făcînd să străbată această conștiință în toată lumea vremii sale. Cel ce a fost socotit ocrotitorul întregii lumi creștine, se află acum, iată, sub această lespede înflorată, fără nume, simbolul cununei nemuritoare a dreptei răsplătiri. Și este o fericire pentru toți urmașii săi, fiii poporului român, că îl avem aici și nu a dispărut în valurile mării. Credincioasa sa soție, doamna Marica a ridicat în taină rămășițele sale pămîntești din Insula Halki, și în 1720 le-a depus în biserica Sfințitul Gheorghe Nou din capitala țării. Inscriptia de pe această candelă ce străluciește cu licărirea ei la căpătîul domului Țării Românești, a păstrat taina și a adevărit, la timpul potrivit, locașul cel de vecei al celui de s-a numărat între ctitorii de limbă, de cultură și de unitate românească.

Să păstrăm, deci, recunoștință pentru înaintași; să păstrăm frumusețile credinței noastre ortodoxe lăsată nouă de acești fericiti strămoși întru care străluciește chipul și opera lui Constantin Brîncoveanu. Să fim încredințați că astfel arătăm dragoste de neam și de țară, și învățăm neîncetat adevărul că sintem urmașii unui popor de luptători și de eroi, de sfinți și mărturisitori, neînfriecat în fața primejdiilor, statornic pe glia părintească, făuritori și purtători de cultură.

Fi-cu bunul Dumnezeu, să-l numere cu ceata sfinților Săi pe domnitorul iubitor de lege, de neam și de țară, și pe toți aceia, care asemenea lui, au plătut cu viața, păstrarea dreptei credințe și iubirii de neam.

Dumnezeu să-l odihnească, iar amintirea lui să fie și să rămînă pururea vie în inimile și în sufletele noastre!

Raporturi istorice, etnice și demografice în Transilvania (XIV)

După realizarea dualismului, guvernele ungare axate pe principiul Ungariei uniunale — oficializînd, în consecință, mai vechea politică de asimilare prin deznaționalizare —, au dat o serie de legi menite să rezolve problema naționalităților de sub coroana Sf. Ștefan prin dispariția nemaghiarilor, care urmau să fie contopiți în unica națiune ungară. În Transilvania, bunăoară, se aflau 3.000.000 de români, asupra cărora, ca și asupra celorlalte popoare nemaghiare din Ungaria, s-a revărsat o întreagă legislație de maghiarizare forțată; începînd cu legile fundamentale ale Ungariei dualiste, din 1868 (Legea uniunii Transilvaniei cu Ungaria și Legea de colonizări, continuînd cu Legea electorală, legile din domeniul învățămîntului public (din 1868, 1879, 1891, 1893, 1907), Legea de presă, Legea de colonizări, Legea curților de jurată, cu maghiarizarea numelor de persoane, a localităților, cu activitatea societăților de maghiarizare, cu legile care loveau în autonomia Bisericii Române — mergîndu-se pînă la crearea unei Episcopii greco-catolice ungare cu sediul la Hajdudorog pentru românii din Transilvania și Ungaria —, culminînd cu planurile secrete de lichidare ca națiune a românilor transilvăni, nemaivorbind de falsificarea flagrantă a recensămintelor oficiale și de genocidul practicat asupra sutelor de mii de tineri români înrolați în armata austro-ungară în primul război mondial — absolut totul s-a încercat pentru perpetuarea dominației nobilimii ungare asupra Transilvaniei, urmărindu-se cu o tenacitate și perseverență demne de o cauză mai bună crearea de maghiari făcuți, în lipsă de maghiari născuți, în acest străbun teritoriu românesc.

Lată de ce pregătirea și încheierea compromisului dualist la 1867, încercările de deznaționalizare și politica reacționară a guvernelor de la Budapesta i-au îndîrjit și mai mult pe români, pe cei din provinciile subjugate și pe cei din România deopotrivă.

Într-o atmosferă de adînci frămîntări, de activă solidaritate națională peste granulele politice artificiale, lupta românilor transilvăni pentru drepturi naționale apare vădit în actul politic al *Pronunțamentului de la Blaj*, întocmit în 3/15 mai 1848, cu prilejul aniversării a 20 de ani de la Adunarea Națională de pe Cîmpia Libertății. În prezența și cu concursul unor mari mulțimi de oameni, veniți din Apuseni, de la Cluj, Năsăud, Sibiu, Hunedoara, se protesta energic în fața lumii civilizate împotriva desființării autonomiei Transilvaniei printr-o declarație publică colectivă, motivată prin nemulțumirea generală existentă în țară și prin pericolul care amenința, după 1867, națiunea română, limba și confesiunile ei. Actul nu are caracterul unui memoriu, ci pe acela al unui protest colectiv, întrucît totul s-a cerat drepturi, ci le declară și pretinde satisfacerea lor: autonomia Transilvaniei, restabilirea validității legilor votate în Dieta de la Sibiu din 1863—1864.

În lupta împotriva dualismului se organizează cele două partide naționale ale burgheziei române, în februarie 1869 cel al bănățenilor și al românilor din comitatele vestice, iar cîteva zile mai tîrziu, în 7—8 martie, Partidul Național al Românilor din Transilvania. Două partide, pentru că situația românilor din cele două provincii era diferită în raport cu puterea centrală. Programul de la Timișoara adoptă tactica activității parlamentare, a denunțării opririlor naționale și sociale în Dieta Ungariei, existînd oarecare tradiții în acest sens.

La Miercuria Sibiului, foștii luptători de la 1848 impun unele puncte programatice asemănătoare cu cele din vremea revoluției. Pentru moment cele două tactici au divizat mișcarea națională, dar declanșează și încențuiește lupta pentru refacerea și întărirea solidarității naționale, condiție esențială pentru unificarea celor două partide într-un partid național care să confere mișcării naționale posibilități de afirmare și putere sporită de rezistență. Aproximativ dintre cele două partide va fi într-adevăr favorizată curînd datorită campaniilor electorale organizate de partide ungare de guvernămînt, sprijinite pe o lege electorală nedreaptă, pe corupție și falsuri, astfel că în rîndul bănățenilor încep să se pronunțe voci pentru pasivitate. Ampla mișcare de solidaritate declanșată de războiul României pentru cucerirea independenței a contribuit în mare măsură la stringerea legăturilor dintre diferitele centre ale mișcării naționale, a creat baza cooperării viitoare în cadrul Partidului Național Român. Entuziasmul maselor populare generat de acest război a demonstrat fruntașilor că baza socială a mișcării trebuie să fie țărănimia, capabilă să sprijine și să susțină lupta națională. Activistii au tras concluzii necesare din atitudinea poporului în anii 1877—1878, fiindu-le clar că o colaborare cu partidele de guvernămînt nu va fi deloc bine văzută. După cucerirea independenței absolute de stat a României era limpede pentru toți că în fața întregului popor român rămînea de acum țelul înfăptuirii unității naționale depline.

Legea lui Tréfort din 1879, lovind grav în școlile românești, se împunea o nouă ripostă colectivă a românilor.

Urmarea a fost că în Conferința extraordinară de la Sibiu din mai 1881, scurtă vreme după proclamarea regatului României (și nu întîmplător), cele două partide naționale din Transilvania și Banat se unifică în Partidul Național al Românilor din Ungaria și Transilvania. Acest moment marchează începutul unei perioade noi în luptele purtate de românii din Austro-Ungaria pentru revendicările lor naționale. Continuuînd linia rezistenței pasive, Partidul Național Român (P.N.R.) — cu sediul central la Sibiu pînă în 1908 — reconfirma opoziția față de anexarea forțată a Transilvaniei la Ungaria și își exprima încă odată protestul față de legile votate de parlamentul ungar în 1868. Opinia publică de pretutindeni era pusă astfel în cunoștință de lipsa oricărei baze morale a actelor legi. În rezoluția adoptată de conferință se menționează că reprezentanții alegătorilor români dau „în unanimitate cea mai vie și mai dureroasă expresie tristei situații ce a creat constituțiunea actuală prin numeroasele legi ale patriei, foarte greșite și dăunătoare, anume prin legea pentru unione, legea pentru naționalități, legea pentru instrucțiunea publică, legea municipală și legea electorală”.

Cercuțiile șovine ungurești au reacționat prompt, declanșînd împotriva hotărîrilor Conferinței Naționale o campanie ostilă, atacînd mai ales primul punct al programului — reclamarea autonomiei Transilvaniei.

O hotărîre de mare importanță a Conferinței din 1881 a fost întocmirea unui memoriu cuprinzător, care să analizeze cu competență situația românilor din Austro-Ungaria și căruia să i se asigure cea mai largă publicitate. Începe de acum epoca luptelor memorandiste, declanșate de Partidul Național Român, cea mai amplă acțiune social-politică de după revoluția de la 1848—1849, derulată pe parcursul deceniilor 9 și 10 ale veacului trecut — acțiune care a grăbit ceasul în care istoria va face dreptate poporului român.

În 1887, Conferința națională a P.N.R. lua hotărîrea de a se adopta pe viitor tactica pasivismului pentru întregul partid, adică neparticiparea la alegeri nu numai în Transilvania, ci și în Banat și „părțile ungurene”, întrucît la ultimele alegeri, din cauza presiunilor și manevrelor guvernamentale, numai trei deputați români, la o populație de 3.000.000, au putut fi aleși în parlamentul de la Budapesta. Tactica pasivismului însemna, în fond, nerecunoșterea anexării Transilvaniei la Ungaria, în schimb românii desfășurînd o intensă activitate la ei acasă, în Transilvania, pe toate terenurile: economic, social, politic și cultural; totul într-o permanentă conlucrare cu mișcarea națională din vechea Românie.

Această conferință a hotărît și întocmirea unui „Memorand către tron”, mai mult politic (primu memoriu, cel din 1882, al lui G. Barițiu, fiind socotit prea „istoric”), a cărui prezentare la Viena urma a fi făcută după ce opinia publică europeană va fi fost pregătită. Românii au reușit în această acțiune — întrucît adevărul și dreptatea erau de partea lor —, cu ajutorul tocmai al celor iubitori de adevăr și dreptate: publicisții, oameni politici și de cultură întru-totul remarcabili în epocă, fini cunosători ai realităților amare din Austro-Ungaria. Articole apărute în marile ziare din Europa dezvăluiau nedreptățile nesfîrșite suferite de naționalitățile negermane și nemaghiare din imperiul dualist, oameni de mare prestigiu le denunțau în adunări publice și în parlamente.

„Memorandul românilor din Transilvania și Ungaria” a fost trimis la Viena la sfîrșitul lunii mai 1892, cu o delegație de peste 300 de persoane, o adevărată reprezentanță națională. Importantul act politic, făcînd o analiză completă și obiectivă a situației poporului român din Austro-Ungaria în cei 25 de ani care trecuseră de la constituirea monarhiei dualiste, aprecia că politica statului dualist era diametral opusă aspirațiilor politice tradiționale ale poporului român și în totală contradicție cu cerințele organizării constituționale a statelor moderne. Memorandul analiza apoi cu claritate fiecare domeniu de activitate: economic, social, politic și cultural. Se dovedea, fără putință de tăgădat, că sub raport economic și social românii au fost complet marginalizați, că practic erau scoși în afara vieții politice și suși persistenței unei înfricoșătoare presiuni de deznaționalizare.

Este suficient să aducem în „sprijinul” (dacă se poate spune așa) afirmațiilor noastre un singur argument: frunțașii politici ai românilor, conducătorii Mișcării memorandiste, au fost lipsiți în procesul ce li s-a întentat la Cluj în mai 1894 pînă și de elementarul drept uman de a se apăra în limba românească.

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu
Prof. Mihai Racovițan

Învățată de la toate

Învățată de la ape să nu dai înapoi
Învățată de la umbră să fii smerit ca ea
Învățată de la stîncă să-nduri furtuna
Învățată de la flăcări că toate-s numai scrum
Învățată de la soare ca vremea să-ți cunoști
Învățată de la umbră să treci și să veghezi
Învățată de la stîncă cum neclintit să crezi!
Învățată de la soare cum trebuie s-apui
Învățată de la piatră cit trebuie să spui
Învățată de la vîntul ce-ade pe poteci
Cum trebuie prin lume, de liniștit să treci.
Învățată de la toate, căci toate-ți sînt surori
Cum treci frumos prin viață, cum poți frumos să mori.
Învățată de la vierme, că nimeni nu-î uită
Învățată de la nufăr să fii mereu curat
Învățată de la flăcări ce-avem de ars în noi

Învățată de la ape să nu dai înapoi
Învățată de la umbră să fii smerit ca ea
Învățată de la stîncă să-nduri furtuna
Învățată de la flăcări că toate-s numai scrum
Învățată de la soare ca vremea să-ți cunoști
Învățată de la stele, că-n cer sînt multe ostii!
Învățată de la greier cînd singur ești, să cînti,
Învățată de la lună să nu te înspăimînti
Învățată de la vultur, cînd umerii ți-s grei
Și du-te la furnică să vezi povara ei!
Învățată de la floare să fii gingaș ca ea
Învățată de la miel să ai blîndețea sa
Învățată de la păsări să fii mereu în zbor
Învățată de la toate că totu-i trecător!

DIN LIRICA NORVEGIANĂ
Traducere de Pr. prof. dr. AL. I. CIUREA

† Trecerea la cele veșnice a prof. iconom stavrofor TRAIAN BELAȘCU

Arhiepiscopia Sibiului, Mitropolia Ardealului, Institutul Teologic Universitar din Sibiu și întreaga noastră Biserică Ortodoxă Română, au încercat sentimente de adâncă tristețe, în urma trecerii la cele veșnice în ziua de 29 octombrie a.c., a protopopului iconom-stavrofor Traian Belascu, fost an îndelungat, vicar arhiepiscopesc.

Biserica noastră pierde în persoana sa un bărbat care a înțeles marea importanță pe care o are pentru unitatea moral-spirituală și națională a poporului nostru, unitatea sa bisericască.

Refacerii, consolidării și păstrării acestei unități și-a închinat viața părintele vicar Traian Belascu.

Pășete dincolo de zările acestei lumi la o vîrstă venerabilă pe care puțini dintre noi o ating și după ce a închinat Bisericii și poporului o slujire pilduitoare de peste 60 de ani.

S-a născut în data de 29 iunie 1902, în satul Hașag din jud. Sibiu, în familia vrednicilor țărani Dumitru și Ana. Școala primară a urmat-o în satul natal, iar cea secundară la Sibiu. Tot aici a absolvit și școala superioară de comerț, după care, răspunzînd unei tainice chemări, ca și îndemnului părinților săi și-a îndreptat pașii spre Teologia din Blaj, pe care a terminat-o în 1926.

Îndată după absolvire a fost hirotonit preot pe seama parohiei Alțina, sat cu străvechi datini românești din județul Sibiu. Aici a păstoriț 22 de ani, desfășurînd o activitate pastoral-misionară remarcabilă. Cu ajutorul păstoriților săi, care l-au urmat și ascultat cu multă încredere, a înălțat din temelie sfîntul locaș de închinare din acea parohie, în care vor sluji încă multe veacuri de acum înainte generațiile de credincioși. Se spune că îngerii cei buni care însoțesc sufletul preotului înaintea tronului de judecată a lui Dumnezeu, au mare bucurie cînd pot aduce ca mărturie pentru viața dreaptă și merituosă a slujitorului bisericesc faptul de a fi înălțat o sfîntă biserică. Părintele Traian Belascu a prilejuit îngerilor și deopotrivă oamenilor o astfel de bucurie, pentru care desigur va primi bună răsplată de la Dreptul Judecător.

Ca o recunoaștere a vredniciei de care a dat dovadă în activitatea sa, părintelui Traian Belascu i s-au încredințat noi responsabilități. În 1943, este numit protopop al Protopopiatului Tichindeal cu sediul în Alțina. În această calitate a activat 5 ani cîștigîndu-și și de această dată prețuirea preoților din protopopiat, pentru rîvna cu care și-a onorat postul.

A sosit apoi momentul de importanță istorică din anul 1948, cînd s-au rupt nedreptele peceti ale actului ce a sfîșiat unitatea sufletească a românilor transilvăneni, la 1700.

Părintele Traian Belascu, s-a numărat între cei dinți care au înțeles că românii nu mai puteau rămîne dezbinăți suferite decît spre paguba lor. De aceea, în fruntea celor 36 de protopopi care au hotărît la 1 octombrie 1948, la Cluj, revenirea la sinul Bisericii strămoșești, a plecat la București unde a înfățișat Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în calitate de președinte al Adunării protopopilor și preoților foști greco-catolici hotărîrea lor de reintegrare în sinul Bisericii mame.

Vor rămîne de-a pururi vie cuvintele pline de emoție și responsabilitate preotească cu care și-a încheiat cuvîntul la sosirea în capitală părintele Traian Belascu, în ziua de 2 octombrie 1948: „Să ne ajute Atotputernicul Dumnezeu, a spus atunci adormitul în Domnul — să înălțăm pe culmi tot mai înalte Biserica Ortodoxă Română, Biserica neamului nostru, Biserica sufletului românesc”.

Uterior, la 21 octombrie al aceluiași an de grație 1948, părintele Traian Belascu va da expresie în catedrala întregirii din Alba Iulia, acestei năzuințe a inimii sale spunînd: „Să ne rugăm Atotputernicului Dumnezeu ca să trimită harul Său și binecuvîntarea cerului peste lucrările acestei Mari Adunări bisericesti, ca să rămîna de-a pururea în sufletul poporului român conștiința unității lui spirituale și religioase”.

Mitropolitul Nicolae Bălan, care de asemenea a militat cu neostenită rîvnă pentru refacerea unității noastre bisericesti, și l-a ales de îndată pe părintele Traian Belascu, vicar administrativ al Arhiepiscopiei din Sibiu și astfel împreună cei doi vrednici slujitori ai Bisericii transilvănene și-au conjugat eforturile în soluționarea tuturor problemelor pe care vremurile noi, de profunde transformări, le-au adus.

A fost sfetnic și colaborator apropiat și al mitropoliților Iustin Moiseșcu, Nicolae Colan și Nicolae Mladin. Toți l-au prețuit și l-au acordat încrederea meritată cu prisosință.

În cadrul eparhiei și la nivelul importanței funcții administrative pe care a deținut-o a întreprins o intensă și fructuoasă activitate pastoral-misionară. Însoțindu-i, pe ierarhi în vizitațiile lor canonice, s-au deplasîndu-se singur, a cercetat aproape toate parohiile din Arhiepiscopie. Preoții au văzut în persoana sa un părinte a cărui inimă a fost permanent deschisă la nevoile și dorințele lor.

A prezidat peste 100 de conferințe preotești din cadrul eparhiei, împărțînd îndrumări și sfaturi părintești, orientînd preotimea spre o tot mai temeinică lucrare de slujire a Bisericii și patriei noastre dragi.

A fost activ și pe un plan bisericesc mai larg, în calitate de deputat în Adunarea Națională Bisericască și în Consiliul Național Bisericesc.

În 1953 a făcut parte din delegația Bisericii noastre condusă de Patriarhul Justinian, care a vizitat Patriarhia Moscovei. Într-o împrejurare similară, și tot sub conducerea patriarhului Justinian, a vizitat în 1957 Biserica Ortodoxă Sîrbă. A luat parte, de asemenea, la o vizită bisericască la Budapesta.

Pentru merite deosebite în susținerea cauzei păcii și slujirii intereselor majore ale poporului nostru a fost decorat de conducerea statului nostru cu ordinul „Steaua Republicii” clasa a IV-a și cu ordinul „Tudor Vladimirescu” clasa a II-a. A primit, de asemenea, medalile „A XXV-a Aniversare a Proclamației Republicii”; „A XXV-a Aniversare a eliberării patriei” (23 August 1944—1969); „A XXX-a Aniversare a eliberării Patriei” (23 August 1944—1974).

Adormitul în Domnul a fost înconjurat permanent cu admirație, respect și dragoste de conducerea noastră bisericască și de întreaga preotimă din Arhiepiscopia Sibiului.

Cu reprezentanții celorlalte culte din orașul nostru și în special cu cei ai Bisericii Evanghelice C.A., s-a aflat în cele mai bune și prietenești relații.

Ecumenismul practic din țara noastră a avut în persoana părintelui vicar Traian Belascu, un fervent și luminat susținător.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie al Ardealului l-au avut apropiat colaborator și l-au prețuit meritele incontestabile pe care și le-a cîștigat în îndelungata și prestigioasă sa activitate.

Înainte de a închide ochii, vrednicul de pomenire părintele Traian Belascu și-a însemnat pe trei pagini datele mai importante din viața. Este impresionantă, prin caracterul ei sobru și concis, încheierea pe care o face scurte sale note biografice.

Citez textual: „Cînd voi fi chemat de Bunul Dumnezeu la Sine, mă voi duce cu conștiința împăcată, că în viața mea pămîntească și mai ales în cei 51 de ani de preotimă mi-am făcut datoria, purtîndu-mă cu demnitate și iubind preotimea și credincioșii”.

Aceste cuvinte ne aduc aminte de partea finală a testamentului paulin în care găsim de asemenea scris: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvîrșit, credința am

păzit. De acum m-așteaptă cununa dreptății pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui” (II Tim. 4, 7—8).

Ca și apostolul neamurilor, tot astfel și părintele Traian Belascu se poate înfățișa într-adevăr „cu conștiința împăcată în fața Dreptului Judecător”, întrucît a dovedit nu numai prin cuvinte ci și prin fapte, în toată viața sa, că și-a iubit Biserica și Patria, că n-a preocupat nici un efort pentru slujirea poporului din sinul căruia a odrăslit.

Prohodirea rămășițelor pămîntești ale adormitului în Domnul prot. iconom-stavrofor Traian Belascu a avut loc în ziua de 1 noiembrie 1988, în catedrala mitropolitană din Sibiu. A slujit Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie Plămădeală înconjurat de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop-vicar Iustinian Chira-Maramureșanul, de preoți și diaconi dintre profesorii Institutului Teologic Universitar din Sibiu consilierii mitropolițani, protopopi din eparhie, slujitorii de la catedrală și de la alte biserici din oraș și eparhie.

Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi dirijat de prof. Ioan Popescu.

Au fost prezenți reprezentanți ai Consiliului Popular al Județului Sibiu și ai Departamentului Cultelor.

Pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu a înfățișat în cuvinte alese momentele principale ale vieții și activității adormitului în Domnul.

Pr. Dănilă Luca, protopopul Sibiului a omagiat personalitatea fostului vicar arhiepiscopesc, în numele preoților din eparhie.

Prof. Hermann Pitters a prezentat condoleanțe în numele D-lui Episcop Albert Klein și al Episcopiei Evanghelice C.A. din Sibiu, scoțînd în relief meritele pe plan ecumenic ale adormitului în Domnul.

P. S. Episcop Emilian Bîrdaș a adus cuvînt de părintească cinstire din partea Episcopiei de Alba Iulia, număruindu-l pe adormitul în Domnul în rîndul marilor preoți ai secolului nostru. „În sufletul său — a arătat P. S. Sa — au avut un ecou deosebit cuvintele psalmistului: „Iată acum ce este bun și ce este frumos decît numai a locui frații împreună” (Ps. 131, 1).

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil l-a caracterizat pe adormitul în Domnul ca pe un om de bună credință, animat de responsabilitate și dragoste față de semenii. A lucrat ca un vrednic slujitor al lui Hristos, căutînd ca viața să-i fie în concordanță cu propovăduirea de la altar. I se potrivește întru totul cuvintele Mîntuitorului: „Bine slugă bună și credincioasă. Peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău”.

Șirul cuvîntărilor la catafalcul prot. Traian Belascu, l-a încheiat Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie al Ardealului (Cuvîntarea se publică în întregime).

Pr. prof. Dumitru Abrudan

MENTOR DE CONȘTIINȚE *

Oricît de multe cuvinte am rosti, oricît de adînci și de adevărate sentimente ne-am mărturisit, în acest moment de bilanț al unei vieți care se încheie, n-am putea acoperi la adevăratele dimensiuni tot ceea ce a făcut, a fost și a însemnat părintele Traian Belascu în activitatea sa multilaterală, bisericască și patriotică, și, mai ales, în aceea de mentor de conștiințe în momente de răscurce. Căci el a fost, în vremuri de transformări radicale din viața poporului nostru, printre cei care au determinat orientări și opțiuni de mare răspundere, ale multora, în slujba unității Bisericii strămoșești și a Patriei noastre iubite. Pentru aceasta s-a bucurat de prețuire continuă și unanimă, a fost stimat și respectat. A fost ales vreme de patruzeci de ani, fără întrerupere, în cele mai înalte foruri de conducere ale Bisericii Ortodoxe Române, din capitală, și a fost sfetnic de mare valoare al ultimilor cinci mitropoliți ai Ardealului: Nicolae Bălan, Iustin Moiseșcu, Nicolae Colan, Nicolae Mladin și al celui ce vă vorbește. Căci și eu l-am menținut, cu prețuire și respect, pînă în ultima zi, calitatea de vicar onorific, și l-am avut întotdeauna aproape ori de cîte ori am adunat fie Consiliul Eparhial, fie Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului. Moare în plină activitate și ca Președinte al Casei de ajutor reciproc al Arhiepiscopiei.

Prin plecarea sa din mijlocul nostru, lasă un gol real, pe care nimeni nu-l va mai putea umplea vreodată, la măsura, la valoarea și la competența lui. Căci fiecare om e un unicat, cu darurile și cu geniul lui. Se stînge o voce echilibrată și înțeleaptă, o voce care ne făcea să ne simțim ca în prezența unuia din bătrînii cei vechi ai Transilvaniei, cu temelii în orice cuvînt, cu adîncime și seriozitate. Vi se va părea paradoxal ceea ce voi spune, dar cel care l-ați cunoscut îmi veți da dreptate, și veți înțelege ușor ce vreau să spun: Traian Belascu știa că e Traian Belascu! Știa că unul ca el nu poate rosti decît ceea ce se cade să rostească, decît ceea ce era absolut necesar să rostească, decît cuvinte în care credea și în care trebuiau să creadă și cei care îl ascultau.

Numele său va fi rostuit în veșnicie în legătură cu Reîntregirea bisericască din 1948. El a fost printre cei dinți care a înțeles imperativul unității noastre bisericesti ca formă și a unității naționale, unitate după care au susținut generații după generații. A intrat în istorie. Anul 1948 nu va fi evocat niciodată în istoria Bisericii, în cărți și la catedre, fără pomenirea numelui său. În legătură cu aceasta l-am numit „mentor de conștiințe”, pentru că inițiativa și exemplul său din acel an providențial a luminat pentru mulți înțelegerea exactă și necesară a restaurării care se făcea, după două secole și jumătate de despărțire nefirească, sub stăpînire și din inițiativa străină, a fraților născuți din aceeași părinte și în aceeași Lege, de la formarea noastră ca popor din daci și din romani, popor ortodox din chiar dinmădă facerii lui.

Transilvania în care s-a născut părintele Traian Belascu, pe care a iubit-o și a slujit-o cu credință și cu clipă micșorată, cu hotărîre și statornicie, cu gînd deschis și nefărnac, fără ascunzături și duplicități nedemne de un om adevărat, îl petrece astăzi pe ultimul drum, slujindu-l ierarhi din toate scaunele episcopale, omagîndu-l întru sine pe omul convingerilor ferme, pe omul unui crez realizat, pe preotul iubitor de Dumnezeu și pe românul iubitor de neam.

Biserica Ortodoxă Română îi va rămîne veșnic mulțumitoare și recunoscătoare, și va înscrie numele său printre cei care l-au recititorit unitatea. Arhiepiscopia Sibiului și Mitropolia Transilvaniei îi vor păstra pururea vie memoria sa pe a unuia din tribunii apărători de dreptate și frățietate. Avem încredințarea că Dumnezeu îi va primi în locașurile Sale și îl va sălășlui cu dreptul acolo unde nu mai este nici durere, nici înrîmărire, căci împotriva durerii și a înrîmării s-a luptat pe pămînt lupta cea bună și dacă alături de noi își sfîrșește astăzi călătoria, va avea acolo parte de „viață fără de sfîrșit”. Și de va fi greșit ceva ca om în trup, să ne rugăm în acest ceas al despărțirii ca Dumnezeu să-l lerte și să-l odhnească cu dreptii. AMIN

DR. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

* Cuvînt la înmormîntarea pr. Ic. st. Traian Belascu, fost vicar arhiepiscopesc la Sibiu.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● Dedicat îndeosebi revoluției de la 1848, numărul 6 (XLII, 1988) al revistei „Revue roumaine” cuprinde studii erudite asupra temei, semnate de Alexandru Zub, Florin Constantiniu, Artur Silvestri și Mihai Ispir. Pentru Al. Zub anul a însemnat „entuziasm și deschidere”; pentru Florin Constantiniu „un an crucial în istoria poporului”; Artur Silvestri se ocupă de originile, organicitatea și originalitatea revoluției, iar Mihai Ispir îi prezintă pe artiștii care au ilustrat prin tablouri, gravuri, desene, marile evenimente.

Revista în general e redactată cu mare pricepere și profesionalitate.

● Din „Revue des études sud-este européennes” (XXVI, 3, 1988) ne reține atenția un studiu semnat de Giuseppe Piccillo de la Universitatea din Catania, intitulat: „La langue roumaine dans les écrits des missionnaires italiens (XVII—XVIII-e siècles”.

Autorul a mai scris despre români (Il manoscritto italiano-romeno Asch 223 di Göttingen, în „Revue de linguistique roumaine”, t. 46, 1982, p. 255—270). Își documentează studiul pe izvoare italiene, dar mai ales pe izvoare românești. Valoroase din ambele surse!

● Matila Ghyka, oarecum cunoscut în ultima vreme unui cerc redus de filozofi, esești și oameni de știință, dar în mod sigur încă inexistent ca mentor în cultura noastră, e prezentat de Paul Caravia ca memorialist (Ramuri, 6, 1986, p. 16). Asociat cu Panait Istrati, Anna de Noailles, Martha Bibescu, Elena Văcărescu, Pius Servien, Ștefan Lupășcu ș.a., în orașul de pe Sena era prietenul lui Valery, Saint-Exupery, Paul Morand și al multor alți oameni mari ai culturii franceze. Ar merita „repariat” mai cu dinadinsul, fiindcă era moldovean și își iubea țara. A plecat la Paris cu mama sa în 1891 și a trăit pînă aproape de noi. A avut și o mare idee: „am început să muncesc înflăcărat, hotărît să descopăr și să descifrez misterul electricității care speram să mă conducă la secretul dematerializării materiei!”

● Sorin Vieru scrie un foarte cuprinzător eseu despre... eseu. Îl numește: Petrecerea de idei” (Amfiteatrul, XXI, 9, 1987, p. 8). Îl scrie în sfera opiniei și nu în aceea a certitudinii științifice atestate, numindu-l un „epifenomen din zodia efemerului”. După ce ne previne asupra riscurilor eseuului, care ar putea „acoperi ignoranța sau lenea de a gândi”, deoarece uneori „gîndirea asociativă poate găsi pretutindeni potriveli, corespondențe, fără a merge la rădăcină”, ceea ce e foarte adevărat, îl reabilită în cele din urmă, spălîndu-l frumos și așezîndu-l pe un scaun curat, într-o încăpere mai mult decît onorabilă. Eseul, zice Vieru, „poate prinde ființă numai în mediul unei culturi formate”. Și mai zice: „eseul mediază”, e așadar un catalizator. Așa e. Ce ne-am face fără mediator? Eu cred însă că „riscurile” încetează a mai fi riscuri, dacă adevăratul eseu trebuie să fie pe măsura „culturii formate” în care apare. Nu poate fi inferior acelei culturi. Dimpotrivă, e la nivelul ei, o explică și o sintetizează, leagă între ele elemente care par și poate sînt disperate, îi usurează accesibilitatea, și chiar „mediază” idei noi, nu numai întîlnirea cu cele deja exprimate. În fond cultura e tocmai felul în care se leagă operele de creație între ele, impactul pe care îl produc, și noutățile pe care le generează.

Pe drept cuvînt Vieru leagă, la sfîrșit, condiția eseuului de condiția cunoașterii și astfel, de condiția „omului opiniei”. Acesta, cred eu, e tocmai omul de cultură. Celălalt nu are opinii. Eseul se numește cu modestie „încercare”. Încercare nu înseamnă însă, neapărat, balansarea între ipoteze, deși nici aceasta nu e de aruncat, cînd e căutare sinceră și dureroasă. Cînd e opinie, intră în familia celor ce pot deveni convingeri, certitudini. Așadar genul nu e minor. Dimpotrivă. Așa se și explică de ce, cel puțin o treime din marii oameni de cultură din lume, cu greu ar putea fi înscrși în altă categorie decît a eseistilor.

● Episcopia Romanului și Hușilor a tipărit sub îndrumarea P. S. Episcop Eftimie Luca îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic pe anul 1988. Redactarea a fost asumată de P. S. Ioachim Vasluiuanul, vicarul eparhiei. Îndrumătorul are un conținut variat și bogat și regăsim în el semndături ale unora din cei trecuți, dar rămășiți prezenți între noi prin operele lor, ca și ale unora dintre ostenitorii de azi întru ale culturii și spiritualității, precum pr. prof. dr. D. Stăniloae, pr. prof. dr. Alexandru I. Ciurea, arhim. Bartolomeu Valeriu Anania, pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, pr. Scarlat Porcescu. Nu lipsesc nici poezii mai noi și mai vechi: Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Zaharia Stancu, Vasile Militaru. O bogată ilustrație colorează volumul și-l face și din punctul acesta de vedere interesant și atractiv.

● Natalia Cantemir, în (Cronica, XXIII, 44, 1988), redescoperă un predecesor al unor scriitori ca Huxley, Orwell, Bradbury, în Evgheni Zamiatin (1884—1937) pe care îl placează printre utopiștii satirici, cu romanul „Noi” (publicat în revista „Znămea”, 1988), pentru care a trebuit să-și părăsească țara în 1932, deși romanul e „un basm moralizator”, despre cineva care „se neliniștește profund de viitorul omenirii”. Natalia Cantemir se întrebă cum ar trebui totuși interpretat: să-l luăm drept un basm pe care să ne supdrăm, sau să vedem în autor un epidemiolog care separă un virus? Nu știu de ce rămîne în dilemă. Sau poate știu!

● Poezie bună semnează, tot în „Cronica” (44, 1988), Nina Josu și Arcadie Suceveanu. Nu e de toate zilele. E poezie de sîrbătoare.

● P. S. Calinic Argatu-Argeșanul a retipărit cartea monahului Casian Cernicanul: ISTORIILE SFINTELOR MONASTIRI CERNICA ȘI CALDĂRUȘANI (Buc. 1988, 230 p.), tipărită pentru prima oară în anul 1870. După aproape o sută douăzeci de ani, învierea acestei cărți reinvie în cîmpul vieții spirituale ortodoxe românești un trecut de frumoase osteneli spre desăvîrșire, ale unor înaintași care ne pot servi drept exemple și nouă celor de azi. Casian Cernicanul, ajuns „necunoscut” fiindcă fusese uitat prin bibliotecă, redevine „cunoscut”, datorită grijii unui urmaș cernican care știe ce e aceea tradiție, și ce valoare are înscriserea într-o tradiție de spiritualitate. Să nu uităm că Cernica ne-a lăsat o „școală” de spiritualitate specific românească și că Istoriile republicate acum ne-o readuc în prim plan, într-un moment în care era nevoie de un asemenea echilibru.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; tehnoredactori: Arhid. Ezechiel Oanca, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA”, sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66